

NAUKI O POLITYCE I ADMINISTRACJI / POLICY AND ADMINISTRATION SCIENCES

DIANA MOŚCICKA
PIOTR WOJNICZ

DEMORALIZACJA I CZYNY KARALNE WEDŁUG USTAWY O WSPIERANIU I RESOCJALIZACJI NIELETNICH – WYBRANE ZAGADNIENIA

Zagadnienia wstępne

Demoralizacja i przestępczość nieletnich oraz prewencja w tym obszarze zawsze stanowiły szczególny obiekt zainteresowania wielu dyscyplin naukowych. Psycholodzy, pedagodzy, socjologowie, politolodzy i przedstawiciele nauk prawnych zwracają uwagę na procesy zachodzące na etapie dorastania młodych osób, które wpływają na ich postawę w życiu późniejszym. Jednocześnie badacze podkreślają potrzebę profilaktyki i wsparcia rodzin, szczególnie z dysfunkcjami, w zakresie wychowania dzieci i młodzieży. Należy zauważyć, że metody i formy postępowania z nieletnimi ulegają przemianom wynikającym ze zmian cywilizacyjnych i społecznych. W pracy przedstawiono transpozycję podejścia do kwestii demoralizacji i czynów karalnych nieletnich. Celem poniższego artykułu jest przedstawienie procesu ewolucji regulacji prawnych, jakie zostały wprowadzone w obszarze postępowania w sprawach z nieletnimi. Są one efektem inflacji prawa oraz potrzeby dostosowania jego zasad do wymogów współcześnie panujących. Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza obowiązujących obecnie przepisów prawnych regulujących kwestię spraw nieletnich w kontekście demoralizacji i czynów karalnych. Zarówno cel, jak i przedmiot rozważań wpłynęły na wybór metod i technik badawczych. Mając na uwadze wielowymiarowość opisywanego zagadnienia, posłużono się kilkoma uzupełniającymi się metodami badawczymi charakterystycznymi dla nauk społecznych. Wśród nich należy wymienić metodę formalno-dogmatyczną, historyczno-prawną oraz komparatystyczną. Jednocześnie w materiale została przeprowadzona szczegółowa analiza tytułowego obowiązującego obecnie aktu prawnego.

DIANA MOŚCICKA – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6754-4358>, e-mail: diana.moscicka@uwm.edu.pl

PIOTR WOJNICZ – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Filia w Elku, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3333-6726>, e-mail: wojniczpiotr@wp.pl

1 września 2022 r. zaczęła obowiązywać¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (dalej: u.w.r.n.)². Tym samym straciła moc Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (dalej: u.p.n.)³. Nowy akt prawny, jako zbiór przepisów dotyczących nieletnich, został uchwalony po niemal czterdziestu latach stosowania poprzednich regulacji. Wieloletni okres obowiązywania u.p.n. to czas, który przyniósł duże zmiany polityczne i społeczne, w tym okresie na świat przyszyły kolejne pokolenia Polaków, którym towarzyszył rozwój nowoczesnych technologii i środków komunikacji. Potrzebę przygotowania i uchwalenia nowej ustawy regulującej problematykę nieletnich podkreślano wielokrotnie, lecz odsuwano ją w czasie, a kolejne projekty nie doprowadziły do pomyślnego finału procesu legislacyjnego. Dopiero w 2013 r. problematyka postępowań z nieletnimi doczekała się reformy, jednak ostatecznie przybrała ona postać kolejnej nowelizacji u.p.n.. Prawie dekadę później zdecydowano się na nową ustawę, jaką jest u.w.r.n. Wiceminister sprawiedliwości Michał Woś, który omawiał jej projekt w Sejmie, podkreślał, że będzie to „wreszcie” dokument całościowo ujmujący problematykę nieletnich. Końcowy efekt pokazuje, że do u.w.r.n. przeniesiono część treści u.p.n. oraz aktów wykonawczych do niej, tym samym aspirując do stworzenia kompleksowego aktu prawnego dotyczącego przedmiotowej problematyki.

Proces legislacyjny u.w.r.n. przebiegał sprawnie. Projekt dokumentu zgłosiło Ministerstwo Sprawiedliwości w lipcu 2021 r.⁴, co rozpoczęło trwające niecały rok prace parlamentarne. Skierowany do Sejmu projekt wraz z uzasadnieniem oraz projektami rozporządzeń był obszerny i odnosił się do wielu różnych zagadnień, takich jak m.in. dolna granica wieku demoralizacji, edukacja, domy dla młodych matek z dziećmi czy resocjalizacja. W 2022 r. projekt u.w.r.n. był rozpatrywany na kilku posiedzeniach komisji oraz podkomisji w izbie niższej parlamentu⁵. Następnie odbyły się trzy czytania (podczas których pojawiło się wiele opinii krytycznych wobec ustawy zgłaszanych przez posłów partii opozycyjnych) i głosowania na posiedzeniach Sejmu. Mimo pewnych obiekcji, 9 czerwca 2022 r. większość sejmowa przegłosowała całość projektu ustawy, który następnie przekazano do Senatu. Ten z kolei przedstawił swoje stanowisko, wydając uchwałę⁶ w sprawie u.w.r.n. i wnosząc o jej odrzucenie. Po kolejnych pracach w komisjach u.w.r.n. trafiła ponownie do Sejmu, gdzie w wyniku głosowania

---

¹ Z wyjątkiem określonych jej przepisów, termin wejścia których przewidziano na dzień następujący po dniu ogłoszenia.

² Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, Dz.U. z 2022 r., poz. 1700.

³ Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, Dz.U. z 2018 r., poz. 969.

⁴ *Rządowy Proces Legislacyjny – projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, <<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12349403>>, dostęp: 15.12.2022.

⁵ *Rządowy projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – druk nr 2183*, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2183>>, dostęp: 15.12.2022.

⁶ *Uchwała Senatu w sprawie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – druk nr 2388*, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2388>>, dostęp: 15.12.2022.

odrzucono uchwałę izby wyższej parlamentu, a następnie przekazano u.w.r.n. Prezydentowi, który 20 lipca 2022 r. podpisał akt prawny.

Ostateczna wersja u.w.r.n. porządkuje i systematyzuje materię dotyczącą spraw nieletnich na etapie postępowania rozpoznawczego i wykonawczego, wcielając te uregulowania u.p.n., które mimo upływu wielu lat nie zdewaluowały się. Z założenia ustawa ma przewidywać rozwiązania, które wzmocnią efektywność oddziaływań względem nieletnich oraz będą kształtować narzędzia prawne regulujące postępowania z dziećmi i młodzieżą nieprzestrzegającymi norm zwyczajowych i prawnych. Nadal aktualną i pierwszorzędą zasadą, którą ma się kierować sąd rodziny, jest dobro nieletniego oraz uwzględnienie interesu społecznego. Ustawa, wedle jej pomysłodawców, ma zawierać jasny i spójny klucz doboru zachowań nieletnich, które uzasadniałyby interwencję uprawnionych służb i sądu. W końcowym kształcie u.w.r.n. podzielona została na siedem działów, kilkanaście rozdziałów oraz 417 artykułów (dokument liczy niemal sto stron).

Demoralizacja według Ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich

Okres dorastania w życiu każdego człowieka to czas, w którym dokonuje się jego przeobrażenie z dziecka w osobę dorosłą, czemu towarzyszy wiele radykalnych zmian fizycznych i psychicznych dokonujących się w stosunkowo krótkich odstępach czasu, przygotowujących go do pełnienia zadań rodzinnych, społecznych i zawodowych. Jest to też okres, kiedy młodzi ludzie eksperymentują, czasami balansując na granicy prawa lub je przekraczając. Problemy młodzieży zajmują szczególne miejsce w ogólnej ocenie oraz przewidywaniach dotyczących danej społeczności⁷. W każdej populacji można wskazać grupę młodych ludzi, którzy nie akceptują wartości i norm starszego pokolenia. W okresie dorastania dochodzi do problemów związanych z agresją i przemocą (w tym mową nienawiści/hejtem), z alkoholem i środkami odurzającymi (narkotyki i dopalacze), ze środowiskiem rodzinnym i tożsamością. Jednym z wielu przejawów buntu osoby nieletniej, któremu towarzyszą przejawy zachowań patologicznych, są ucieczki z miejsca zamieszkania⁸. Negatywne zachowania młodzieży, zwłaszcza te polegające na naruszaniu prawa, zawsze budzą emocje, wywołują dyskusje oraz pociągają sankcje prawne, które wskazano w u.w.r.n.

Niestety, wzorem dotychczasowych regulacji, także w u.w.r.n. nie zdecydowano się na zdefiniowanie pojęcia „demoralizacja”, choć wiele środowisk zajmujących się pracą i opieką nad nieletnimi postulowało wprowadzenia tejże definicji. Autorzy ustawy argumentowali swoje stanowisko stwierdzeniem, że termin ten

---

⁷ A. Wilczyńska-Kwiatkiewicz, K. Bargiel-Matusiewicz, *Młodzież w obliczu zagrożeń społecznych*, w: *Przestępczość nieletnich*, pod red. B. Gulli, M. Wysockiej-Pleczyk, Kraków 2009, s. 21.

⁸ P. Wojnicz, *Zaginienia osób małoletnich – aspekt prawny i socjologiczny zagadnienia na przykładzie Komendy Miejskiej Policji w Olsztynie*, „Zeszyty Naukowe Gdańskiej Szkoły Wyższej” 22(2019), s. 49–60.

jest obecnie, dzięki prawie czterdziestoletniemu stosowaniu przepisów u.p.n., rozumiany w sposób jednolity i niebudzący wątpliwości⁹ ani w doktrynie, ani w orzecznictwie. Powoływano się również na praktykę czerpania z dorobku wypracowanego na przestrzeni lat w literaturze przedmiotu i twierdzono, że sędziowie nie mają wątpliwości, czym jest demoralizacja i jakie zachowania stanowią jej przejawy, bez zbędnego zawężania tego terminu. W związku z tym znaczenie demoralizacji nadal jest dekodowane przez doktrynę oraz orzecznictwo¹⁰. Chcąc poznać zakres terminu „demoralizacja”, trzeba sięgnąć do *Słownika języka polskiego*, według którego demoralizacja to „ciąg zdarzeń pojawiających się w oderwaniu od wszelkich norm obyczajowych. Konsekwencją tych działań jest degeneracja i przestępcze czyny człowieka”¹¹. Inne ujęcie tegoż terminu sprowadza się do stwierdzenia, że jest to „łamanie ogólnie panujących norm społecznych czyli tzw. niedostosowanie społeczne”¹² godzące w prawo. Z kolei według Anety Wilkowskiej-Plóciennik demoralizacja nieletnich jest „terminem oznaczającym stan bądź proces charakteryzujący negatywne postawy i zachowania nieletniego w stosunku do obowiązujących w społeczeństwie podstawowych norm i zasad postępowania”¹³. Natomiast w kryminologii przyjmuje się, że demoralizacja to stan struktur poznawczych prowadzący do nierespektowania norm moralnych i jednocześnie sprzyjający łamaniu prawa¹⁴, lecz niewynikający z przyczyn rozwojowych i chorobowych. Ponadto w literaturze przedmiotu sporo miejsca poświęca się czynnikom społecznym, mającym wpływ na przejawy demoralizacji i warunkującym interakcje społeczne w okresie preadolescencyjnym¹⁵. Za najistotniejsze czynniki, które wpływają w sposób zdecydowany na zachowania przestępcze nieletnich, uważa się m.in. chęć sprawiania wrażenia na rówieśnikach; potrzebę zdobywania w krótkim czasie profitów pieniężnych i materialnych; wzorowanie się na przemocy i agresji czerpanej z mediów (szczególnie internetowych); inklinacje do przebywania w grupach nieformalnych; brak lub spóźniona reakcja rodziców/opiekunów na wcześniejsze poczynania i zachowania dzieci/wychowanków łamiące prawo i normy społeczne¹⁶.

Analiza kolejnych części u.w.r.n. wskazuje na zauważalną zmianę dotyczącą rozszerzenia i skorygowania okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, nazywanych jej przejawami. W art. 4 ust. 1 u.w.r.n. zakwalifikowano do nich: dopuszczenie się czynu zabronionego, naruszanie zasad współżycia społecznego,

⁹ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – druk nr 2183, s. 4, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2183>>, dostęp: 12.12.2022.

¹⁰ K. Gromek, *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Warszawa 2004, s. 12.

¹¹ *Demoralizacja*, w: *Słownik języka polskiego*, pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1978.

¹² <<https://isws.ms.gov.pl/pl/pojecia-i-definicje/letter,D,1.html>>, dostęp: 11.12.2022.

¹³ A. Wilkowska-Plóciennik, *Postępowanie w sprawach nieletnich*, Warszawa 2011, s. 24.

¹⁴ M. Korcył-Wolska, *Postępowanie w sprawach nieletnich na tle standardów europejskich*, Warszawa 2015, s. 70.

¹⁵ Zob. B. Hołyst, *Kryminologia*, Warszawa 2001, s. 351; A. Dzielska, *Zachowania ryzykowne*, Warszawa 2017, s. 11; S. Siwek, *Czynniki społeczne w genezie nieprawidłowego rozwoju i zachowania*, „Acta Universitatis Lodzianis Folia Psychologica” 14(2010), s. 19–43.

¹⁶ Zob. J. Różańska-Kowal, *Motywacja zachowań prospołecznych i antyspołecznych nieletnich*, Kraków 2009.

uchylanie się od obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, używanie alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych oraz uprawianie nierządu. Ustawodawca usunął zaś z katalogu dotychczasowych przejawów demoralizacji zawartych w u.p.n. włóczęgostwo. Ponadto, w analizowanym akcie prawnym dolny próg wiekowy określono na poziomie ukończonych 10 lat, zmieniając granice wiekowe nieletnich w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji, dotychczas wynikające z u.p.n. Dopiero w u.w.r.n. zapisano możliwość wszczęcia postępowania o demoralizację wobec nieletnich, którzy przekroczyli 10 r.ż. oraz spełniają warunek w postaci zastrzeżenia „nie są pełnoletnie”. Wytlumaczenie określenia „nie są pełnoletnie” szczegółowo wyjaśnia treść Uzasadnienia do ustawy¹⁷, powołując się na przepisy art. 10 § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny¹⁸ i doprecyzowując m.in. warunek uzyskania pełnoletności przez małoletniego poprzez zawarcie małżeństwa i braku jego utraty w razie unieważnienia tegoż związku. Dotyczy to również kobiet, które na mocy zezwolenia sądu opiekuńczego wstąpiły w związek małżeński po ukończeniu 16 r.ż., a przed ukończeniem 18 lat, o czym mówi art. 10 § 1 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁹ (dalej: k.r.o.). Jednakże w razie naruszenia określonych norm prawa karnego otwarta pozostaje możliwość pociągnięcia ich do odpowiedzialności za czyn karalny, którego osoby spełniające powyższy warunek dopuściły się po ukończeniu lat 16, ale przed 17 r.ż.

Wprowadzone ramy wiekowe „odpowiedzialności prawnej” za demoralizację na poziomie 10–18 lat wzbudziły ożywioną dyskusję już na etapie prac przedsejmowych oraz podczas posiedzeń komisji i podkomisji w parlamencie. Nowe rozwiązanie projektodawca uzasadniał tym, że „w obecnym stanie prawnym dolna granica wieku nie jest wyznaczona, co oznacza, że postępowanie w sprawie o demoralizację może być wszczęte – przynajmniej z teoretycznego punktu widzenia – np. w stosunku do pięciolatka. Stosowanie względem najmłodszych dzieci środków wychowawczych na podstawie projektowanej ustawy mija się jednak z celem”²⁰. Z kolei Paweł Kobes wskazywał, że w istocie i tak „sądy nie wszczynały postępowań w stosunku do dzieci, które nie miały ukończonych 10 lat”²¹. Ponadto projektodawca podkreślał, że w psychologii dziecięcej przyjmuje się, iż dopiero w okolicach 10 r.ż. dokonuje się w dziecku internalizacja obowiązujących norm moralnych i społecznych. Dlatego prowadzenie postępowań wobec osób mających mniej lat jest niecelowe, gdyż nie obejmują one jeszcze norm prawnych. Ponadto, projektodawcy wielokrotnie podkreślali, że przyjęcie dolnej granicy nieletniości „uchroni dzieci w wieku wczesnoszkolnym przed

¹⁷ *Uzasadnienie do rządowego projektu...*, s. 4.

¹⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 z późn. zm.

¹⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. z 2020 r., poz. 1359.

²⁰ *Druk sejmowy nr 2183*, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2183>>, dostęp: 15.12.2022.

²¹ P. Kobes, *Ustawa z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich. Uwagi do zagadnień materialnoprawnych*, „Przegląd Prawniczy Allerhanda” 2(2022), t. 5, poz. 23, <<https://www.glosprawa.pl/arttykul-278/ustawa-z-9-czerwca-2022-r-o-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich-uwagi-do-zagadnien-materialnoprawnych>>, dostęp: 05.01.2023.

pewną dozą stygmatyzacji, która w sposób nieunikniony wiąże się ze wszczęciem postępowania skoncentrowanego na osobie nieletniego²², z zachowaniem możliwości sięgnięcia po określone środki opiekuńcze przewidziane w k.r.o. W związku z tym ustalenie dolnej granicy wieku traktuje się jako wzmocnienie funkcji gwarancyjnej prawa²³. Tego rodzaju podejście znalazło akceptację różnych środowisk, np. Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, a także Naczelnej Rady Adwokackiej. Natomiast, jak zauważa Piotr Kładoczny, odmiennego zdania byli praktycy, m.in. sędziowie i prokuratorzy, oraz część badaczy tej tematyki, jak np. Małgorzata Michel, która krytycznie wypowiedziała się o u.w.r.n., wskazując, że najbardziej wątpliwa jest zasadność ustalenia wieku karalności na 10 r.ż. „z tendencją do penalizacji, izolacji i karania bez możliwości wychowania, terapii oraz medykalizacji z naciskiem na oddziaływania psychiatryczne bez uwzględnienia kwestii wychowawczej i socjalizacyjnej czy też resocjalizacyjnej”²⁴. Badaczka podkreśla, że „zamiast osiągnięć naukowych mamy populistyczne hasła o izolacji, stygmatyzowanie oraz promowanie przemocy w świetle prawa”²⁵.

Ustanowienie przedziału wiekowego „odpowiedzialności” za demoralizację może rodzić obawę, iż zaproponowana w ustawie regulacja w rzeczywistości spowoduje, że nie będą podejmowane żadne skuteczne środki oddziaływania na nieletniego, który ma mniej niż 10 lat, co może skutkować pogłębieniem jego niedostosowania społecznego i mieć niebagatelne znaczenie w jego dalszym rozwoju (nie marginalizując obioru tego typu zachowań przez społeczeństwo). Jednakże określenie przez ustawodawcę dolnej granicy wieku osoby, wobec której stosuje się przepisy w zakresie postępowania w sprawach o demoralizację, nie oznacza zaniechania np. przez Policję czy szkołę informowania właściwego sądu rodzinnego o sytuacjach z udziałem małoletnich przed ukończeniem przez nich 10 r.ż. Troska o dobro i bezpieczeństwo nieletnich obliuguje funkcjonariuszy, pedagogów i nauczycieli do powiadamiania sądu rodzinnego o ujawnionych bądź zgłoszonych zdarzeniach, które naruszają przyjęte normy prawne, jak też zasady współżycia społecznego, niezależnie od roli, jaką pełnili owi małoletni w przedmiotowej sytuacji.

Zmiany w postępowaniu o czyny karalne

W u.w.r.n. pozostawiono m.in. pojęcia: czynu karnego oraz czynu zabronionego. Ponadto nie zmieniono przedziału wiekowego (13–17 lat) osób, wobec których stosowane są przepisy w zakresie postępowań o czyny karalne (art. 1

²² *Uzasadnienie do rządowego projektu...*, s. 4.

²³ P. Kładoczny, *Opinia prawna do ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (druk senacki nr 741)*, Opinie i ekspertyzy OE-408, Kancelaria Senatu. Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji, Warszawa 2022, s. 6.

²⁴ Zob. J. Suchecka (TVN24), *Ustawa o resocjalizacji nieletnich. „Cofamy się o 140 lat”*, 09.06.2022, <<https://tvn24.pl/polska/ustawa-o-resocjalizacji-nieletnich-cofamy-sie-o-140-lat-5745053>>, dostęp: 15.08.2022.

²⁵ Tamże.

ust. 1 pkt 2). Utrzymano też w mocy zasadę, że dopuszczenie się przez nieletniego, który nie ukończył 13 lat, czynu zabronionego może być potraktowane jako asumpt do wszczęcia postępowania w sprawie o demoralizację (od 10 do 13 r.ż.). Bardzo ważną i odczuwalną zmianą jest zdefiniowanie czynu karalnego, gdzie rozszerzono (w stosunku do u.p.n.) katalog wykroczeń. W u.w.r.n. czyn karalny to czyn zabroniony przez ustawę jako przestępstwo, przestępstwo skarbowe albo wykroczenie lub wykroczenie skarbowe. Z kolei w u.p.n. czyn karalny stanowił każde przestępstwo lub przestępstwo skarbowe oraz wymienione enumeratywne wykroczenia. Obecna ustawa znacznie zwiększyła zakres pojęciowy czynu karalnego przez uznanie za taki każdego wykroczenia. Należy podkreślić, iż węższy zakres przedmiotowy czynów karalnych przewidzianych w ustawie z 1982 r. przez wiele lat był celowy, motywowany chęcią ograniczenia podstaw ingerencji sądu w życie nieletnich do niewielkich czynów o charakterze kryminalnym oraz wybryków chuligańskich często popełnianych przez nieletnich²⁶ (takich jak np. wykroczenia w ruchu drogowym – jazda kilku osób na jednej hulajnodze czy przejazd rowerem przez przejście dla pieszych). Poza tym ustawodawca, włączając wszystkie wykroczenia do czynów karalnych, „dopisał” nie tylko te z Kodeksu wykroczeń²⁷, ale także przewidziane w wielu ustawach pozakodeksowych. Piotr Kładoczny, w przygotowanej dla Senatu opinii prawnej dotyczącej tejże ustawy, wskazał, iż „nie negując możliwości i być może, potrzeby zwiększenia liczby wykroczeń traktowanych jako czyny karalne, nie sposób zgodzić się z automatycznym zaliczeniem do tej kategorii wszystkich typów wykroczeń”²⁸, ponieważ część z nich stanowi formę nacisku stworzoną w celu „wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków o charakterze administracyjnym, a część (zwłaszcza nieumyślnych) tak jest zbliżona do zachowań indyferentnych prawnie, że nie sposób nawet oczekiwać od nieletniego świadomości popełniania czynu karygodnego. W obu tych przypadkach w żadnym razie nie można mówić nawet o początkach demoralizacji nieletniego”²⁹. Natomiast pomysłodawcy, argumentując nowe przepisy, podkreślali, że u podstaw tej regulacji leżały przede wszystkim względy praktyczne. Zaznaczano, iż „nie budziło do tej pory wątpliwości, że ustawodawca uznawał za czyny karalne tylko niektóre wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu, przeciwko bezpieczeństwu osób i mienia oraz bezpieczeństwu i porządkowi w komunikacji, przeciwko interesom konsumentów oraz przeciwko urządzeniom użytku publicznego. Enumeratywny katalog wykroczeń stanowiących czyn karalny istniał od początku obowiązywania u.p.n. Nie jest wiadome, dlaczego ówczesny ustawodawca zdecydował się na taksatywnie wymienione typy wykroczeń spenalizowane w 12 przepisach Kodeksu wykroczeń z pominięciem innych, będących wykroczeniami nawet tego

---

²⁶ Zob. T. Bojarski, *Nieletni przed sądem. Uwagi o niektórych założeniach ogólnych oraz praktyce*, „Archiwum Kryminologii”, t. XXIX–XXX, Warszawa 2009, s. 273.

²⁷ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, Dz.U. z 2022 r., poz. 2151.

²⁸ P. Kładoczny, *Opinia prawna do ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (druk senacki nr 741)*, s. 9.

²⁹ Tamże.

samego rodzaju i o takim samym ciężarze gatunkowym”³⁰. Tym samym poza katalogiem znalazło się wiele wykroczeń, które także mogą budzić niepokój co do prawidłowego rozwoju społecznego nieletniego. Ponadto, wedle projektodawców „pozostawienie sztucznego zamkniętego katalogu wykroczeń stanowiących czyny karalne powoduje, że podejmowanie działań na podstawie ustawy czyni system niezrozumiałym i wprowadza w błąd odnośnie typów zachowań, stanowiących powód zajęcia się danym nieletnim przez sąd rodzinny”³¹.

Biorąc pod uwagę założenie, że państwo powinno dbać o to, aby jak najmniej spraw nieletnich trafiało do postępowań sądowych o charakterze punitywnym, tym bardziej zastanawia fakt tak znacznego poszerzenia pojęcia czynu karnego. Zabieg ten może spowodować coś odwrotnego w stosunku do założeń pomysłodawców, powodując „paraliż” sądów rodzinnych spowodowany zwiększoną liczbą wpływających spraw kwalifikowanych jako czyny karalne. Tym bardziej że rozszerzenie przypadków, w których możliwe byłoby zastosowanie środków wychowawczych, nie leży w niczym interesie – nieletnich, ich rodziców/opiekunów, osób pracujących z nastolatkami, terapeutów, wychowawców czy kuratorów oraz samych sądów, które zobligowane byłyby do rozpatrywania spraw. Z kolei tak oponenci, jak i zwolennicy tej zmiany przepisów przedstawiają wiele swoich racji wraz z przykładami zaprzeczającymi lub potwierdzającymi ich zasadność. Jednakże włączenie „wszystkich” wykroczeń do czynów karnych skutkuje bardziej przejrzystą, zrozumiałą informacją dla młodzieży, której łatwiej zapamiętać, że teraz m.in. czynami karnymi są wszystkie wykroczenia, a nie tylko wybrane, jak było dawniej.

Nowe możliwości dyrektora szkoły

Nowością ustawową jest wyposażenie dyrektora szkoły, na terenie której nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuści się czynu karnego, jak też w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub nauki (z zastrzeżeniem „jeżeli to wystarczające”), w narzędzie w postaci środka oddziaływania wychowawczego³². W katalogu środków oddziaływania wychowawczego (art. 4 ust. 4 u.w.r.n.) widnieje: pouczenie, ostrzeżenie ustne albo ostrzeżenie na piśmie, przeproszenie pokrzywdzonego, przywrócenie stanu poprzedniego, wykonanie określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Jednocześnie zastosowanie wspomnianego środka nie wyłącza zastosowania kary określonej w statucie szkoły. Działanie dyrektora szkoły musi być poprzedzone uzyskaniem zgody rodziców/opiekuna prawnego nieletniego oraz samego nieletniego. Zastrzeżeniem uniemożliwiającym skorzystanie z tego uprawnienia jest fakt dopuszczenia się

³⁰ *Uzasadnienie do rządowego projektu...*, s. 6.

³¹ Tamże, s. 7.

³² Środki będące w dyspozycji dyrektora szkoły mieszczą się w zakresie środków wychowawczych, które sąd rodzinny może nałożyć na nieletniego (art. 7 pkt 2 u.w.r.n.).

przez nieletniego czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego.

Stosowanie środków oddziaływania wychowawczego przyznane dyrektorom szkół spora część komentatorów nowych przepisów przyjęła pozytywnie. Jak wskazuje Paweł Kobes: „wreszcie dostrzeżono konieczność przywrócenia wychowawczego charakteru szkoły, który utraciła po przemianach społeczno-politycznych”³³. Ponadto, badacz wskazuje na ważny element, jakim jest tzw. pedagogizacja rodziców, poprzez ich zgodę na zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego wobec syna czy córki.

Do września 2022 r. dyrektor szkoły (podobnie jak Policja) zobowiązany był zawiadomić sąd rodzinny o każdej sprawie dotyczącej nieletniego popełniającego czyn karalny lub wykazującego przejawy demoralizacji. Natomiast obecnie będzie miał możliwość podjęcia działań wychowawczych we własnym zakresie, czyli bez konieczności zawiadamiania sądu rodzinnego lub Policji (poza wskazanymi w u.w.r.n. wyjątkami). Należy podkreślić, iż decyzja o zastosowaniu środków oddziaływania wychowawczego należy wyłącznie do dyrektora szkoły³⁴, po uzyskaniu wymaganego przyzwolenia³⁵. Jednak brak tej zgody wiąże się z konsekwencjami dla zainteresowanych, ponieważ sprawa zostaje skierowana do sądu rodzinnego na standardową ścieżkę postępowania. Pomimo nowych możliwości rodzi się pytanie – czy dyrektorzy zechcą skorzystać z aktualnych przepisów, czy też będą woleli, jak poprzednio, sprawę samodzielnie skierować do sądu lub uczynić to za pośrednictwem Policji?

Środki oddziaływania wychowawczego Policji

Nowe uprawnienia Policji³⁶, z zastrzeżeniem „jeżeli jest to wystarczające”, odnajdujemy w art. 4 ust. 5 u.w.r.n. Są środki oddziaływania wychowawczego mogące być zastosowane wyłącznie wobec nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego wyczerpującego znamiona wykroczenia. Postaciami tegoż środka są: pouczenie, zwrócenie uwagi, ostrzeżenie, przywrócenie stanu poprzedniego i zawiadomienie rodziców albo opiekuna nieletniego lub szkoły, do której nieletni uczęszcza. Skorzystanie przez Policję z takich form oddziaływania spowoduje, że nie będzie konieczności obligatoryjnego występowania do sądu rodzinnego o wszczęcie postępowania w sprawach nieletnich. Takie rozwiązanie stanowi,

---

³³ P. Kobes, *Komentarz do projektu ustawy o wspieraniu resocjalizacji nieletnich z 20 lipca 2021 r. – wybrane zagadnienia*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona” 42(2022), s. 112.

³⁴ Europejskie Centrum Rozwoju Kadr, *Uprawnienia dyrektora w nowej ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, <https://ecrkbialystok.com.pl/index.php/aktualnosci_sg/924-uprawnienia-dyrektora-w-nowej-o-ustawie-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich>, dostęp: 15.09.2022.

³⁵ Jednakże dyskusyjną kwestią pozostaje, czy słusznie uzależniono możliwość skorzystania z przyznaných dyrektorowi szkoły kompetencji od zgody rodziców/opiekuna i ucznia.

³⁶ Uprawnienia te przyznano organom uprawnionym do przeprowadzenia czynności wyjaśniających według przepisów ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

że nieletni jest traktowany jako „naruszyciel” obowiązującego prawa, a nie jako osoba zdemoralizowana. W związku z tym, jeżeli policjant (interweniujący „na miejscu” lub prowadzący czynności wyjaśniające) uzna, że zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego będzie wystarczające oraz adekwatne do czynu/zdarzenia i wpłynie na dalsze zachowanie tego nieletniego, to taki środek zastosuje. W czasie obowiązywania u.p.n. środowiska m.in. sędziowskie, policjanci, psycholodzy oraz badacze tej tematyki wskazywali zasadność takiego rozwiązania i postulowali jego wprowadzenie, twierdząc, podobnie jak Rafał Fic, że dobrym posunięciem jest „wyposażenie Policji w narzędzie wstępnego badania zasadności kierowania wniosku do sądu rodzinnego lub rozpoznawania drobnych spraw bez kierowania ich do sądu”³⁷. Przed zmianą w przepisach policjanci byli zobligowani do przekazania sądowi rodzinnemu każdej informacji dotyczącej nieletniego, który dopuścił się czynu karalnego, wyczerpującego znamiona wykroczenia. W związku z tym do sądów trafiały sprawy dotyczące np. drobnych kradzieży sklepowych, których przedmiotem był batonik lub energetyk o wartości kilku złotych albo też zakłócenie porządku lub zniszczenie mienia poprzez rzucanie pomidorami lub jajkami w elewację budynku dokonywanych przez nastolatków jako popisy w grupie rówieśników itd.

Rozwiązanie to ma wielu zwolenników i choć funkcjonuje od niedawna, nie ma charakteru nowatorskiego, ponieważ policjanci w myśl procedury kodeksu postępowań w sprawach o wykroczenia³⁸ stosują np. pouczenie wobec osób powyżej 17 r.ż., jednakże dopiero do u.w.r.n. dodano taką możliwość wobec nieletnich, z której zapewne będą korzystać funkcjonariusze.

Konkludując, przyjęte rozwiązania polegające na możliwości korzystania ze środka oddziaływania wychowawczego przez dyrektorów szkół oraz Policję funkcjonuje od września 2022 r. Przyznane uprawnienia miały być sposobem na częściowe odciążenie sądów rodzinnych oraz alternatywą dla dotychczasowej ścieżki kierowania/procedowania spraw nieletnich. Dzięki temu włączono wymienione instytucje do działań prewencyjnych w obszarze dotychczas cedowanym wyłącznie na sądy rodzinne. Z informacji uzyskanych w internecie, na forach dyskusyjnych, w rozmowach z dyrektorami szkół wywnioskować można, że nie wszyscy zamierzają³⁹ korzystać z uprawnień art. 4 ust. 4 u.w.r.n. Część środowiska nauczycielskiego, obawiając się wprowadzanych sankcji⁴⁰ wobec uczniów, rezygnuje z nich i woli zawiadomić Policję lub bezpośrednio sąd rodzinny, prze-

---

³⁷ R. Fic, *Pojęcie czynu karalnego w postępowaniu w sprawach nieletnich*, „Prokuratura i Prawo” 4(2019), s. 99.

³⁸ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. z 2022 r., poz. 1124.

³⁹ K. Piotrowiak, *Mieszanie szkoły z systemem resocjalizacji. Prof. Marek Konopczyński tłumaczy, dlaczego to zła ustawa*, „Głos Nauczycielski” 2022 z 22 lipca, <<https://glos.pl/mieszanie-szkoly-z-systemem-resocjalizacji-prof-marek-konopczynski-tlumaczy-dlaczego-to-zla-ustawa>>, dostęp: 15.09.2022.

⁴⁰ K. Wójcik, *Nowe przepisy mało efektywne w walce z demoralizacją młodzieży. Szkoły nie stosują nowej ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, „Rzeczpospolita” 2022 z 16 listopada, <<https://www.rp.pl/prawo-karne/art37421361-nowe-przepisy-malo-efektywne-w-walce-z-demoralizacja-mlodziezy>>, dostęp: 15.01.2023.

nosząc na te służby i instytucje decyzyjność oraz odpowiedzialność. Natomiast z oficjalnych wystąpień i komentarzy przedstawicieli Policji wywnioskować można, że policjanci coraz śmielej korzystają z nowego uprawnienia zapisanego w art. 4 ust. 5 u.w.r.n. Wedle policyjnego eksperta z Komendy Głównej Policji – kom. Ewy Szczepanek, w pierwszym miesiącu obowiązywania ustawy funkcjonariusze Policji dość ostrożnie podchodzili do nowego rozwiązania⁴¹, ale z biegiem czasu „liczba zastosowanych środków ewoluuje”. Wskazuje to, że sprawdza się idea ustawodawcy, iż środki oddziaływania wychowawczego mogą być dobrym rozwiązaniem, zdecydowanie mniej opresyjnym i stresującym dla młodych osób. Jaka jest natomiast refleksja nieletnich, wobec których zastosowano np. ostrzeżenie, zwrócenie uwagi czy powiadomienie rodziców/opiekunów, trzeba jeszcze poczekać... We wszystkich sprawach dotyczących nieletnich wykazujących przejawy demoralizacji lub popełniających czyny karalne najistotniejszym elementem jest uświadomienie im, że zrobili coś nagannego, społecznie nieakceptowalnego, że doszło do złamania prawa, ale tym razem, wyjątkowo, będą np. pouczeni, bez konieczności wszczynania postępowania w sądzie.

Nie sposób analizować zjawiska demoralizacji i czynów karalnych wedle u.w.r.n. bez wspomnienia o konsekwencjach tych czynów w kontekście środków przeciwdziałania demoralizacji nieletnich i dopuszczania się przez nich czynów karalnych (dział II u.w.r.n.). Sąd rodzinny w postępowaniach w sprawach nieletnich ma do swojej dyspozycji trzy rodzaje środków. Są to: środki wychowawcze (w tym „nowy”, tj. umieszczenie w okręgowym ośrodku wychowawczym), środek leczniczy (wprowadzony art. 8 u.w.r.n.) i środek poprawczy. Zgodnie z art. 6 u.w.r.n. „wobec nieletniego kara może być orzeczona tylko w przypadkach określonych w ustawie, jeżeli inne środki nie są w stanie zapewnić resocjalizacji nieletniego”. Ponadto, wobec osób nieletnich nie stosuje się kar kryminalnych, ponieważ najważniejszy jest cel wychowawczy, a nie kara sama w sobie. Wskazane środki mają motywować nieletnich do poprawy zachowania, zaprzestania szkodeniu sobie i innym oraz mają być jasnym komunikatem, że nie warto łamać prawa. Mają też pomóc nieletniemu w refleksji nad swoimi działaniami, wysnuciu pożądaných wniosków i dają przekaz, że nie ma co liczyć na to, że negatywne zachowanie będzie akceptowane. Wszystkie środki stosuje się z uwzględnieniem ogólnych dyrektyw zawartych w u.w.r.n., co oznacza, że długość ich stosowania po wydaniu prawomocnego orzeczenia uzależniona będzie od postępów resocjalizacji nieletniego, czyli on sam ma znaczny wpływ na to, jak długo będzie poddawany oddziaływaniom wychowawczym, leczniczym i poprawczym (z zastrzeżeniem, że żaden środek nie będzie stosowany dłużej, niż wymaga tego wzgląd na jego skuteczność).

---

⁴¹ Wywiad TVP3 Rzeszów z kom. Ewą Szczepanek z KGP dostępny pod linkiem: <<https://rzeszow.tvp.pl/65095239/izabela-harasymowiczpilarz-wykladowca-wspia-psycholog-kom-ewa-szczepanek-wydzial-prewencji-komendy-glownej-policji>>, dostęp: 15.01.2023.

Podsumowanie

Polski system sprawiedliwości wobec nieletnich opiera się obecnie w głównej mierze na przepisach u.w.r.n., a także na towarzyszących im innych aktach prawnych. Jeszcze na etapie procedowania ustawy uwagi do jej projektu zgłaszało m.in. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, posłanki i posłowie partii opozycyjnych oraz część ekspertów, w tym Małgorzata Michel, która stwierdziła, że pochodząca z 1982 r. u.p.n. „niewątpliwie wymaga zmian, bo zmieniła się rzeczywistość przez te 40 lat. Niemniej w przegłosowanej nowelizacji cofamy się o 140 lat [...]. Chodzi o totalne zignorowanie osiągnięć z zakresu pedagogiki, w tym pedagogiki resocjalizacyjnej, edukacji, psychologii rozwojowej, praw dziecka i w konsekwencji osiągnięć cywilizacji, które spowodowały to, że dziecko jest traktowane jako osoba wymagająca szczególnej ochrony, wsparcia, pomocy, wychowania i bezpieczeństwa. Dopuszczające się czynów karalnych dziecko wymaga rzetelnej diagnozy, rehabilitacji, specjalnych metod wychowawczych i prawidłowej socjalizacji”⁴². Badaczka krytycznie oceniła u.w.r.n., twierdząc m.in., że „nie stanowi odpowiedzi na zaden z realnych problemów, którymi dotknięte są dzieci i młodzież oraz ich najbliższe środowiska, głównie rodzinne”⁴³. Odmienne zdania jest część reprezentantów instytucji pracujących z nieletnimi, która pozytywnie przyjęła nową ustawę. Ponadto istotnym kryterium pozwalającym na ocenę obowiązującego prawa będzie praktyka orzecznicza sądów rodzinnych.

Od niemal połowy wieku polski system prawny zmagają się z problemem realnego i skutecznego zapobiegania oraz przeciwdziałania negatywnym zachowaniom nieletnich. Mimo przewidzianych w sferze materialnoprawnej nowych rozwiązań, w u.w.r.n. brakuje przepisów mających na celu zapobieganie demoralizacji i czynom karalnym nieletnich oraz systemowego i jednoczesnego oddziaływania na rodziców. W u.w.r.n. skupiono się przede wszystkim na uporządkowaniu nazewnictwa (choć nadal brakuje ustawowego wyjaśnienia terminu „demoralizacja”, które opisano jedynie poprzez przykładowe wskazanie symptomów tego zjawiska), przedziałach wiekowych oraz sankcjach prawnych, które mogą czekać sprawców demoralizacji lub czynów karalnych. Duży nacisk położono też na konsekwencje zachowań i decyzji oraz przedsięwzięć popełnianych przez nieletnich łamiących prawo. W u.w.r.n. nie znalazły się konkretne przepisy odnoszące się do działań prewencyjnych czy profilaktycznych⁴⁴ zapobiegających czynom karalnym i demoralizacji. Brakuje również systemu resocjalizacyjnego, skupionego na nieletnich silnie zdemoralizowanych, np. opuszczających młodzieżowe ośrodki wychowawcze. W związku z tym nasuwa się wniosek, iż obowiązujący model postępowania z nieletnimi, wzorem poprzedniego, koncentruje się bardziej na eliminowaniu skutków, a nie usuwaniu przyczyn, co potwierdzają również niejako przepisy, przyznające dyrektorom szkół oraz Policji możliwości zastosowania

⁴² Zob. J. Suchecka (TVN24), *Ustawa o resocjalizacji nieletnich...* .

⁴³ Tamże.

⁴⁴ Które w pewnym spektrum realizują codziennie funkcjonariusze i pracownicy cywilni Policji, np. w ramach spotkań profilaktyczno-edukacyjnych w szkołach. Zob. D. Mościcka, *Rola i zadania policyjnych profilaktyków*, „Policja. Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji” 4(2022), s. 3–7.

środków oddziaływania wychowawczego. Z drugiej strony środki te pozwalają nieletniemu uniknąć wszczęcia postępowania przed sądem rodzinnym i z założenia pozwalają mu szybciej zreflektować się.

W odniesieniu do analizowanych w tym artykule wybranych treści i zagadnień u.w.r.n. w porównaniu do u.p.n. największe zmiany nastąpiły w kontekście włączenia wszystkich wykroczeń do czynów karalnych, a także wskazania dolnej granicy odpowiedzialności za demoralizację oraz zmodyfikowania katalogu jej przejawów. Pomimo motywacji i zasadności zmian, po kilku miesiącach obowiązywania ustawy trudno obiektywnie ocenić jej skuteczność, jednak poza dyskusyjnymi nowymi treściami i przepisami powstało sporo pożądaných oraz postulowanych od lat rozwiązań, które mogą przyczynić się do niwelowania demoralizacji i czynów karalnych.

BIBLIOGRAFIA

Źródła:

- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Dz.U. z 2020 r., poz. 1359.
Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, Dz.U. z 2022 r., poz. 1360 z późn. zm.
Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, Dz.U. z 2022 r., poz. 2151.
Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, Dz.U. z 2018 r., poz. 969.
Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Dz.U. z 2022 r., poz. 1124.
Ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, Dz.U. z 2002 r., poz. 1700.

Literatura:

- Bojarski T., *Nieletni przed sądem. Uwagi o niektórych założeniach ogólnych oraz praktyce*, „Archiwum Kryminologii”, t. XXIX–XXX, Warszawa 2009.
Dzielska A., *Zachowania ryzykowne*, Warszawa 2017.
Fic R., *Pojęcie czynu karalnego w postępowaniu w sprawach nieletnich*, „Prokuratura i Prawo” 4(2019), s. 96–108.
Gromek K., *Komentarz do ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich*, Warszawa 2004.
Holyst B., *Kryminologia*, Warszawa 2001.
Kładoczny P., *Opinia prawna do ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (druk senacki nr 741)*, Opinie i ekspertyzy OE-408, Kancelaria Senatu. Biuro Analiz, Dokumentacji i Korespondencji, Warszawa 2022.
Kobes P., *Komentarz do projektu ustawy o wspieraniu resocjalizacji nieletnich z 20 lipca 2021 r. – wybrane zagadnienia*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona” 42(2022), s. 111–116.
Korcył-Wolska M., *Postępowanie w sprawach nieletnich na tle standardów europejskich*, Warszawa 2015.
Mościcka D., *Rola i zadania policyjnych profilaktyków*, „Policja. Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji” 4(2022), s. 3–7.
Różańska-Kowal J., *Motywacja zachowań prospołecznych i antyspołecznych nieletnich*, Kraków 2009.
Siwek S., *Czynniki społeczne w genezie nieprawidłowego rozwoju i zachowania*, „Acta Universitatis Lodzianensis Folia Psychologica” 14(2010), s. 19–43.
Słownik języka polskiego, pod red. M. Szymczaka, Warszawa 1978.
Wilczyńska-Kwiatkiewicz A., Bargiel-Matusiewicz K., *Młodzież w obliczu zagrożeń społecznych*, w: *Przestępczość nieletnich*, pod red. B. Gulli, M. Wysockiej-Pleczyk, Kraków 2009, s. 21–33.
Wilkowska-Plóciennik A., *Postępowanie w sprawach nieletnich*, Warszawa 2011.
Wojnicz P., *Zaginięcia osób małoletnich – aspekt prawny i socjologiczny zagadnienia na przykładzie Komendy Miejskiej Policji w Olsztynie*, „Zeszyty Naukowe Gdańskiej Szkoły Wyższej” 22(2019), s. 49–60.

Internet:

- Druk sejmowy nr 2183, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2183>.
- Europejskie Centrum Rozwoju Kadr, *Uprawnienia dyrektora w nowej ustawie o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, <https://ecrkbialystok.com.pl/index.php/aktualnosci_sg/924-uprawnienia-dyrektora-w-nowej-o-ustawie-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich>, dostęp: 15.09.2022.
- <<https://isws.ms.gov.pl/pl/pojecia-i-definicje/letter,D,1.html>>, dostęp: 01.01.2023.
- <<https://rzeszow.tvp.pl/65095239/izabela-harasymowiczpilarz-wykladowca-wspia-psycholog-kom-ewa-szczepanek-wydzial-prewencji-komendy-glownej-policji>>, dostęp: 15.01.2023.
- Kobes P., *Ustawa z 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich. Uwagi do zagadnień materialnoprawnych*, „Przegląd Prawniczy Allerhanda” 2(2022), t. 5, poz. 23, <<https://www.glosprawa.pl/artukul-278/ustawa-z-9-czerwca-2022-r-o-wspieraniu-i-resocjalizacji-nieletnich-uwagi-do-zagadnien-materialnoprawnych>>, dostęp: 05.01.2023.
- Piotrowiak K., *Mieszanie szkoły z systemem resocjalizacji. Prof. Marek Konopczyński tłumaczy, dlaczego to zła ustawa*, „Głos Nauczycielski” 2022 z 22 lutego, <<https://glos.pl/mieszanie-szkoly-z-systemem-resocjalizacji-prof-marek-konopczynski-tlumaczy-dlaczego-to-zla-ustawa>>, dostęp: 15.09.2022.
- Rządowy Proces Legislacyjny – projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, zob. <<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12349403>>, dostęp: 15.12.2022.
- Rządowy projekt ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – druk nr 2183*, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=2183>>, dostęp: 15.12.2022.
- Suchecka J. (TVN24), *Ustawa o resocjalizacji nieletnich. „Cofamy się o 140 lat”*, 09.06.2022, <<https://tvn24.pl/polska/ustawa-o-resocjalizacji-nieletnich-cofamy-sie-o-140-lat-5745053>>, dostęp: 15.08.2022.
- Uchwała Senatu w sprawie ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – druk nr 2388*, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2388>>, dostęp: 15.12.2022.
- Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – druk nr 2183*, <<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2183>>, dostęp: 12.12.2022.
- Wójcik K., *Nowe przepisy mało efektywne w walce z demoralizacją młodzieży. Szkoły nie stosują nowej ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich*, „Rzeczpospolita” 2022 z 16 listopada, <<https://www.rp.pl/prawo-karne/art37421361-nowe-przepisy-malo-efektywne-w-walce-z-demoralizacja-mlodziezy>>, dostęp: 15.01.2023.

DEMORALIZATION AND PUNISHABLE CRIMES UNDER THE VALID LEGISLATION OF THE JUVENILE SUPPORT AND RESOCIALIZATION ACT – SELECTED ISSUES**SUMMARY**

The article describes selected issues concerning demoralization and punishable crimes referred to in the Act of 9 June 2022 on juvenile support and resocialization. In this new legal act, which came into force in September 2022, many significant issues have been stated, among others the minimum age of over 10 years old and the condition in the form of a stipulation „and are not of age” for individuals to whom provisions of law with regard to preventing demoralization are applied. The series of circumstances proclaiming juvenile demoralization has been amended and the list of offences defined as a punishable crime has been extended. Additionally, new regulations have been introduced to enable school principals and the police to take (under certain conditions) educational measures against juvenile offenders. The Act also contains modified definition of a punishable act. What has been added to the previously specified educational measures (to which, in turn, putting a minor in a regional juvenile education centre has been added) and the correctional measure is the medical measure. The subject of the article is an analysis of the current legal provisions regulating the matters of minors. The multidimensional nature of the issue determined the choice of research methods. The following methods were used: formal-dogmatic, historical-legal or comparative. At the same time, it should be emphasized that the material contains an analysis of the applicable legal act.

KEYWORDS: minors, demoralisation, criminal offense, legal responsibility